



Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Terveydenhuollon ammattihenkilön ammattillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittäminen

Ohje tutkimuksen suorittajalle

Ohje 11/2013

Sisälllys

1.	Ohjeen tarkoitus	3
2.	Terveysthuollon ammattihenkilöiden valvonta	3
2.1.	Yleistä	3
2.2.	Ammattiharjoittamisen yleiset edellytykset ja laissa säädetyt turvaamistoimenpiteet	3
3.	Ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittäminen	4
3.1.	Selvittämismahdollisuudet	4
3.2.	Terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn arviointi ja merkitys	5
4.	Tutkimuksen suorittaminen	6
4.1.	Tutkittavan ammattihenkilön ja tutkivan lääkärin asema	6
4.2.	Tutkimuksen suunnittelu	6
4.3.	Tutkimuksen aloittaminen	7
4.4.	Oikeus tietojen keräämiseen	7
4.5.	Tutkimuksen laajuus ja suorittaminen	8
4.6.	Kustannukset	8
5.	Tutkimuksen perusteella annettava lausunto	9
5.1.	Yleistä	9
5.2.	Lausunnon rakenne	10
5.2.1.	Johdanto	10
5.2.2.	Esitiedot	10
5.2.3.	Tutkimushavainnot	11
5.2.4.	Yhteenveto ja johtopäätökset	12
5.2.5.	Allekirjoitus	13

Tutkimuksen suorittajalle

Terveydenhuollon ammattihenkilön ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittäminen

1. Ohjeen tarkoitus

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (jäljempänä Valvira) voi tarvittaessa määrätä selvitettäväksi terveydenhuollon ammattihenkilön ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan.

Tämän ohjeen tarkoituksena on ohjeistaa ja yhdenmukaistaa terveydenhuollon ammattihenkilön terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn selvittämiseen liittyvää menettelyä Valviran velvoitettua ammattihenkilön lääkärintarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin.

2. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonta

2.1. Yleistä

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonnan tavoitteena on edistää **potilasturvallisuutta sekä terveydenhuollon palvelujen laatua**.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonnasta säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994; jäljempänä ammattihenkilölaki). Ammattihenkilölain 24 §:n 2 momentin mukaan Valvira ohjaa ja valvoo valtakunnallisesti terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo toimialueellaan toimivia terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Valvontaviranomaiset noudattavat pykälän 3 momentissa säädettyä työnjakoa. Sen mukaan Valviran toimivaltaan kuuluvat muun ohella asiat, jotka saattavat edellyttää turvaamistoimenpiteitä.

Ammattioikeudet ja osin myös ammattihenkilövalvonnassa mahdolliset seuraamukset poikkeavat toisistaan riippuen siitä, onko kyse laillistetuista vai nimikesuojatuista ammattihenkilöistä. Laillistettuja eli ammatinharjoittamisoikeuden saaneita ammattihenkilöitä ovat esimerkiksi lääkärit, sairaanhoitajat ja psykologit (kaikkiaan 17 ryhmää). Nimikesuojatuilla ammattihenkilöillä on yksinoikeus tietyn ammatinimikkeen käyttämiseen. Nimikesuojattuja ammattihenkilöitä ovat esimerkiksi lähi-, perus- ja apuhoitajat ja psykoterapeutit (kaikkiaan 22 ryhmää).

Terveydenhuollon ammattihenkilöt merkitään terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin (ns. Terhikki-rekisteri). Lisätietoja ammattioikeuksista www.valvira.fi.

2.2. Ammatinharjoittamisen yleiset edellytykset ja laissa säädetty turvaamistoimenpiteet

Terveydenhuollon ammateissa toimiminen edellyttää riittäviä ammattitaitoja ja -tietoja sekä sitä, että ammattihenkilö kykenee terveydentilansa ja toimintakykynsä puolesta toimimaan ammatissaan.

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

Mikäli ammatinharjoittamisen edellytykset osoittautuvat puutteellisiksi, eivätkä työnantajan toimenpiteet ole riittävät potilasturvallisuuden varmistamiseksi, Valvira voi ryhtyä turvaamistoimenpiteisiin. Turvaamistoimenpiteiden tarkoitus on varmistaa potilasturvallisuus ja ehkäistä vaaratilanteet.

Valvira voi ammattihenkilölain 26 §:n perusteella turvaamistoimenpiteenä muun muassa rajoittaa laillistetun ammattihenkilön oikeutta harjoittaa ammattia tai poistaa sen, kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asianomaista ammatinimikettä taikka peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeuden.

Lain 28 §:n mukaan Valvira voi päättää 26 §:ssä säädetystä toimenpiteestä myös silloin, jos ammattihenkilö on sairauden, päihteiden väärinkäytön, heikentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn perusteella tai muulla tavoin perustellusti todetun ammatitaidottomuuden vuoksi kykenemättömän toimimaan terveydenhuollon ammattihenkilönä. Edellä mainittu turvaamistoimenpide voidaan lain 29 §:n perusteella tehdä myös väliaikaisena, ennen kuin kaikki asian lopulliseksi ratkaisemiseksi tarvittava selvitys esimerkiksi henkilön terveydentilasta ja ammatillisesta toimintakyvystä on saatu.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamista, menettämistä ja takaisinsaamista sekä kurinpitoa koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan Valviran terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunnassa.

3. Ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittäminen

3.1. Selvittämismahdollisuudet

Valvonnan kannalta on olennaista, että valvontaviranomaisella on mahdollisuus tarvittaessa selvittää terveydenhuollon ammattihenkilön kykenevyyttä toimia ammatissaan. Valviralla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä valvontatehtävän suorittamiseksi tietoja ja selvityksiä (Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta, 669/2008, 6 § ja ammattihenkilölaki 40 §). Terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia antamaan Valviralle sen pyytämät selvitykset, selitykset ja ilmoitukset (ammattihenkilölaki 19 § 2 mom.).

Valvira voi hankkia ammattihenkilön terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn selvittämiseksi mm. seuraavia selvityksiä:

- potilasasiakirjat terveyden- ja sosiaalihuollon toimintayksiköistä ja itsenäisesti toimivilta terveydenhuollon ammattihenkilöiltä
- hoitavan lääkärin lausunto
- työnantajan lausunto
- reseptiselvitys ammattihenkilölle toimitetuista lääkkeistä tai hänen määräämistään lääkkeistä
- muita asiakirjoja eri viranomaisilta tai yhteisöiltä (esim. Kelalta)

Kaikissa tapauksissa edellä mainitut selvitykset eivät kuitenkaan riitä ammattihenkilön terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn arvioimiseen. Näissä tilanteissa on mahdollista velvoittaa ammattihenkilö selvityksen

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

saamiseksi tutkimukseen. **Valvira voi ammattihenkilölain 25 §:n 1 momentin nojalla velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön lääkärin-tarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin, jos on perusteltua aihetta olettaa, että tämä on sairauden, päihteiden väärinkäytön, heikentyneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn takia kykenemätön toimimaan ammatissaan.**

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö ei suostu selvittämiseen, Valvira voi potilasturvallisuuden varmistamiseksi kieltää laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammattiaan tai peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (ammattihenkilölaki 25 § 5 mom.).

3.2. Terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn arviointi ja merkitys

Arvioitaessa sairauksien, päihteiden väärinkäytön, iän ja muiden vastaavien seikkojen merkitystä ammatinharjoittamiskykyyn on otettava huomioon henkilön ammatti ja hänen tosiasiallisten työtehtäviensä luonne. Terveydenhuollon eri ammatit ja työtehtävät edellyttävät eritasoista kykyä itsenäiseen päätöksentekoon, vastuun ottamiseen ja toimintaan. **Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu ammatillinen toimintakyky ei ole sama kuin esimerkiksi työeläkelainsäädännössä tarkoitettu työkyky.**

Ammatinharjoittamiskyvyn selvittämisessä arvioidaan erityisesti riskejä, jonka ammattihenkilön sairaus, päihteiden väärinkäyttö, ikä tai muut syyt aiheuttavat potilasturvallisuudelle. Selvittämisen yhteydessä arvioidaan, kykeneekö ammattihenkilö tehtäviinsä ja miltä osin. Selvittämisen on perustuttava riittävän laajaan ja perusteelliseen tutkimukseen.

Valvira ratkaisee, onko ammattihenkilö käynyt laissa tarkoitettulla tavalla kokonaan tai osittain kykenemättömäksi harjoittamaan ammattiaan. Arviointi perustuu ammattihenkilön terveydentilasta saatuun selvitykseen sekä selvitykseen ammattihenkilön työtehtävistä, työskentelyolosuhteista ja työssä suoriutumisesta. Valvira ei ole arvioinnissaan sidottu tutkimuksen suorittaneen lääkärin lausunnossaan esittämiin johtopäätöksiin, joskin käytännössä tutkimuksen perusteella annetulla lausunnolla on merkittävä painoarvo Valviran arvioinnissa. Ammatinharjoittamisoikeuteen puuttuminen on puuttumista perustuslaissa turvattuun oikeuteen hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla, minkä vuoksi ammatinharjoittamisoikeuteen voidaan puuttua vain siinä määrin kuin se on turvaamistoimenpiteen tarkoituksen saavuttamiseksi perusteltua.

Terveydentilan vaikutusta ammatinharjoittamisoikeuteen voidaan valaista seuraavilla esimerkeillä:

Esimerkki 1: Sairaanhoidaja oli saanut lukuisten eri lääkärin antamilla määräyksillä käyttöönsä runsaasti pkv-lääkkeitä. Hänen työsuhteensa olivat toistuvasti päättyneet lääkkeisiin ja potilaiden omaisuuden katoamiseen liittyviin sekä muihin epäselvyyksiin. Sairaanhoidajan katsottiin terveydentilan selvityksen perusteella kärsivän vaikeasta päihderiippuvuudesta ja olevan päihteiden väärinkäytön vuoksi kykenemätön toimimaan sairaanhoidajan ammatissa.

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

Esimerkki 2: Lääkäri oli kärsinyt pitkään psyykkisistä ongelmista ja lääke-riippuvuudesta. Hän oli kuitenkin hoidon jälkeen vieroittunut riippuvuudesta. Lääkäriin katsottiin olevan potilasturvallisuuden vaarantumatta kykenevä toimimaan lääkärinä esim. perusterveydenhuollon lääkärin tehtävissä, mikäli työnantaja on tietoinen hänen tilanteestaan. Lääkäriin ammatinharjoittamisoikeutta rajoitettiin siten, että hän sai toimia ainoastaan julkisyhteisön ylläpitämässä sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä toisen, Valviran erikseen tähän tehtävään hyväksymän itsenäisesti ammattiin harjoittamaan oikeutetun lääkärin johdon ja valvonnan alaisena.

Esimerkki 3: Päihteitä väärinkäyttävä lääkäri käytti väärin mahdollisuutta määrätä pkv-lääkkeitä omaan käyttöönsä. Hänen katsottiin olevan kykenevä toimimaan ammatissaan, mutta hänen ammatinharjoittamisoikeutensa rajoitettiin siten, että hänellä oli oikeus määrätä pkv-lääkkeitä ainoastaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön palveluksessa olleeseen ja siinä tehtävässä hoitamilleen potilaille.

Myös esimerkiksi vaikeat mielenterveydenhäiriöt, joihin ei liity päihdeongelmia, tai muistisairaudet, voivat muodostua esteeksi terveydenhuollon ammatissa toimimiselle.

4. Tutkimuksen suorittaminen

4.1. Tutkittavan ammattihenkilön ja tutkivan lääkärin asema

Jos ammattihenkilö ei Valviran määräyksestä huolimatta hakeudu terveydentilatutkimukseen tai jättää sen kesken, häntä ei voida pakottaa tutkimukseen. Kieltäytymisellä on kuitenkin merkitystä Valviran päättäessä hänen ammatinharjoittamisoikeudestaan.

Tutkimusta suorittava lääkäri toimii tutkimusta suorittaessaan ja lausuntoa antaessaan asiantuntijan asemassa. Tutkivan lääkärin on säilytettävä puolueettomuutensa. Tutkiva lääkäri ei saa ryhtyä ajamaan tutkittavan henkilön tai minkään muun tahon etua tai asiaa.

Mahdollisista esteellisyysskysymyksistä tai muista epäselvistä kysymyksistä on syytä olla yhteydessä Valviraan.

4.2. Tutkimuksen suunnittelu

Valvira antaa ammattihenkilölle itselleen päätöksen, jolla se velvoittaa hänet terveydentilan selvittämiseen. Ammattihenkilön pitää esittää päätös liitteineen sen sairaalan ylilääkärille, jonne hän hakeutuu tutkimukseen. Erilistä lähetettä ei tarvita. Päätöksessä on määriteltävä, millaisessa ja minkä tasoisessa sairaalassa tai muussa toimintayksikössä selvitys on suoritettava. Samoin päätöksessä on määriteltävä, onko tutkimuksen perustuttava osastoseurantaan vai riittääkö polikliininen terveydentilan selvittäminen. Edelleen on voitu määritellä muita edellytyksiä tutkimukselle, tutkimuspaikalle tai tutkimuksen suorittajalle. Ylilääkärin (vastaava lääkäri) tehtäviin kuuluu päätöksen saatuaan arvioida, täyttyvätkö edellytetyt vaatimukset kyseisessä tutkimuspaikassa.

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

Ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittämistä tarkoittavaan Valviran päätökseen on yleensä liitetty ammattihenkilön terveydentilaa ja toimintaa koskevia asiakirjoja. Päätöksen liitteet on tavallisesti väärinkäytösten välttämiseksi merkitty Valviran leimalla. **Tutkimuspaikan on edellytettävä, että päätös kokonaisuudessaan kaikkinne liitteineen toimitetaan sen käyttöön ennen tutkimuksen aloittamista.**

Tutkimuksen suorittaminen on suunniteltava ennen sen aloittamista. Tutkittavan kanssa voidaan pitää tässä yhteydessä ns. esihaastattelu, jolloin tutkittavalle myös annetaan informaatiota tutkimuksen suunnitellusta ajankohdasta ja toteutuksesta. Tutkimusta suunniteltaessa on perehdyttävä huolellisesti Valviran päätökseen ja sen liitteisiin. Päätöksessä on myös määritelty, millaisista seikoista tietoa erityisesti tarvitaan.

Tutkimus pitää suunnitella siten, että se voidaan suorittaa ja sen perusteella Valviralle annettava lausunto toimittaa viiveettä. Valvira ilmoittaa päätöksessään, mihin mennessä terveydentilan tutkimus on suoritettava. Tutkimukseen hakeutumisen tarkka ajankohta jää tutkittavan itsensä päätettäväksi. Tutkimusta suunniteltaessa on otettava huomioon Valviran asettama määräaika. Jos tutkimusta ei voida suorittaa asetetussa määräajassa, aikataulusta on neuvoteltava Valvirassa asian esittelijänä toimivan virkamiehen kanssa.

Ammattihenkilöllä on oikeus valittaa Valviran ammatillisen toimintakyvyn ja terveydentilan selvittämistä koskevasta päätöksestä hallinto-oikeuteen. Päätös on valituksesta huolimatta pantava heti täytäntöön. Muutoksenhaku ei siten estä tutkimuksen suorittamista.

4.3. Tutkimuksen aloittaminen

Tutkimuspaikan ylilääkärin on ilmoitettava Valviralle tutkimuksen alkamisesta, sen todennäköisestä kestosta sekä siitä, kuka on vastuussa tutkimuksen suorittamisesta.

Ylilääkärin on ilmoitettava Valviralle myös, mikäli tutkimus jostain syystä keskeytyy. Ilmoitukseen on liitettävä tutkimuksesta vastanneen lääkärin antama selvitys siihen mennessä suoritetuista tutkimuksista ja niiden perusteella mahdollisesti tehdyistä johtopäätöksistä.

Tutkittavalle henkilölle selvitetään ennen tutkimuksen aloittamista tai sen yhteydessä suoritettavan tutkimuksen luonne samoin kuin se, että kaikki mitä tutkittava ilmaisee, saattaa tulla sisällytetyksi Valviralle annettavaan lausuntoon.

4.4. Oikeus tietojen keräämiseen

Tutkimukseen määrittämisen syyt ilmenevät Valviran päätöksestä ja sen liitteistä. Tutkivan lääkärin on perehdyttävä näihin asiakirjoihin. Valvira on pyrkinyt liittämään päätökseensä asian selvittämisen kannalta tarpeelliset tiedot. Jos tutkimuksen suorittaja arvioi, että toimitettu aineisto on puutteellinen, hänen on syytä olla yhteydessä asian esittelijään Valvirassa.

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

Tutkimuksen suorittaja voi tutkimuksen aikana hankkia asiaan uutta selvitystä, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Lisäselvityksen hankkiminen suoraan tutkimuspaikkaan edellyttää kuitenkin tutkittavan suostumusta. Tietoja voidaan pyytää esimerkiksi aikaisemmista hoitopaikoista, työpaikoilta tai sosiaaliviranomaisilta.

4.5. Tutkimuksen laajuus ja suorittaminen

Terveydentilan ja ammatillisen toimintakyvyn selvittämisen on perustuttava riittävän laajaan ja perusteelliseen tutkimukseen. Tutkimuksen laajuus ja kesto arvioidaan tapauskohtaisesti. Valvira pitää ohjeellisena osastotutkimuksen kestoajana enintään 3 viikkoa. Erityistapauksissa mainittu aika voi jonkin verran ylittyä. Tutkimuksen suorittajan on oltava tällaisessa tilanteessa yhteydessä asian esittelijään. Tutkimuksia suoritettaessa tulisi välttää ”turhia” osastopäiviä, esimerkiksi siten, että jos erillisiä tutkimuksia ei voida suorittaa heti arviointijakson jälkeen, tutkittava kotiutetaan niiden välillä. Tutkimuksia ei tule epätarkoituksenmukaisesti jatkaa tilanteessa, jossa johtopäätökset voidaan tehdä nopeasti (esim. hyvin vaikea ajankohtainen päihderiippuvuus tai akuutti psykoosi). Tutkimuksen perusteella annettavaa lausuntoa koskevassa jaksossa (luku 5) on otettu kantaa myös tutkimusten suorittamisen laajuuteen.

4.6. Kustannukset

Tutkimuksesta aiheutuvat kustannukset maksetaan valtion varoista. Aiheutuneita kustannuksia koskevan laskun tulisi olla yhtäältä eritelty ja toisaalta keskitetty siten, että kaikki suoritettut tutkimukset sisältyvät samaan laskuun. Jos tutkimusjaksoa ennen, sen yhteydessä tai sen jälkeen tutkitavalle on annettu hoitoa, ei kustannuksia tältä osin voi laskuttaa Valviralta, vaan hoidon kustannuksista vastaa henkilön kotikunta.

Laskua ei lähetetä Valviralle lausunnon mukana, vaan erikseen verkkolaskuna lausunnon lähettämisen jälkeen. Laskun yhteydessä ei saa lähettää muuta aineistoa. Tarkemmat laskutustiedot ovat:

Verkkolaskuosoite (ovt-tunnus): 003715670576
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
Y-tunnus: 1567057-6
ALV-tunnus: FI15670576
Verkkolaskuoperaattori: Itella Information Oy
Välittäjä-tunnus: 003710948874

Laskuissa pyydetään käyttämään tilausviitteenä asian esittelijän nimeä ja diaarinumeroa (ilmenevät Valviran määräysasiakirjasta).

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

5. Tutkimuksen perusteella annettava lausunto

5.1. Yleistä

Tutkimuksen perusteella annetaan lausunto Valviralle. Lausunnon laajuus määräytyy tapauskohtaisesti. Lausunnon on perustuttava riittävän laajaan ja perusteelliseen lääketieteelliseen tutkimukseen. Tutkittavan terveydentilasta annetun lausunnon tarkoituksena on antaa objektiivinen kuva tutkittavasta ja hänen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta toimintakyvystään sekä nimenomaan **arvioida hänen kykenevyyttään toimia ammatiaan vastaavissa terveydenhuollon ammattihenkilön tehtävissä**. Esimerkiksi "normaaliväestön" normiarvoilla määritellyt muistitoiminnot eivät yleensä riitä esimerkiksi lääkärin tai hoitajan työstä suoriutumiseen potilasturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen.

Lausunnossa on käytettävä selkeää kieltä. Vieraskielisiä sanoja on syytä välttää. Mikäli niitä käytetään, lausuntoon pitää merkitä suomen- tai ruotsinkielinen vastine tai selostus.

Lausunnon on perustuttava sellaisiin tietoihin, joiden paikkansa pitävyydestä lääkäri itse on vakuuttunut. Näin ollen lausunto ja siinä esitetyt johtopäätökset eivät saa nojata yksinomaan tutkittavalta ja Valviralta saatuihin tietoihin, vaan pääasiassa lausunnon antajan saamiin omiin tietoihin, tutkimuspaikassa tehtyihin havaintoihin ja suoritettujen tutkimusten (mm. laboratorio- ja kuvantamislöydökset, psykologiset ja neuropsykologiset tutkimukset) tuloksiin.

Lausuntoon on sisällytettävä kaikki johtopäätösten kannalta olennainen tieto. Tietoja lausuntoon kirjattaessa ja niiden merkitystä arvioidessa on huomioitava ja mainittava, mistä ja keneltä tiedot on saatu. Lausunnossa on otettava kantaa mahdolliseen ristiriitaan potilaan kertomuksen ja muualta saadun tiedon välillä.

Valvira ottaa päätöstä tehdessään huomioon kaiken ammattihenkilöä koskevan selvityksen, eikä ole välttämättä sidottu niihin johtopäätöksiin, joita lausunnossa esitetään.

Lausunto toimitetaan **viivytyksettä** suoraan Valviralle (Valvira, Kirjaamo, PL 210, 00531 Helsinki). Lausunnosta annetaan jäljennös tutkittavalle itselleen, ellei sen sisältämien tietojen antaminen vaaranna vakavasti hänen terveydentilaansa (Henkilötietolaki 27 § 2 mom.).

Lausunto tutkittavan terveydentilasta on annettava Valviran asettamassa määräajassa. Mikäli tutkiva lääkäri tarvitsee lisäaikaa lausunnon antamiseen, hänen on otettava yhteyttä asiaa Valvirassa käsittelevään esittelijään.

Jos tutkimusyksikön ylilääkäri ei ole itse suorittanut tutkittavan terveydentilan tutkimusta tai osallistunut sen suorittamiseen, hänen on liitettävä oma lausuntonsa tutkivan lääkärin antamaan lausuntoon.

Lausuntoon on liitettävä jäljennökset kaikista tutkimusjakson aikana syntyneistä potilasasiakirjoista, mukaan lukien hoitohenkilökunnan tekemistä merkinnöistä.

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

5.2. Lausunnon rakenne

Tutkittavan terveydentilasta annetussa lausunnossa noudatetaan lääkärinlausuntojen yleistä jaottelua:

- 1) johdanto
- 2) esitiedot (Valviran päätöksestä ja liitteistä ilmenevät seikat sekä tutkittavan itsensä antamat esitiedot ja muualta saadut tiedot eriteltyinä)
- 3) tutkimushavainnot (status) sekä erityistutkimukset ja niiden tulokset
- 4) johtopäätökset
- 5) vakuutus ja allekirjoitus / allekirjoitukset

5.2.1. Johdanto

Lausunto osoitetaan Valviralle.

Johdanto-osassa ilmoitetaan, milloin ja kenestä Valvira on määrännyt terveydentilatutkimuksen tehtäväksi, sekä omana kappaleenaan, missä ja milloin (tutkimusjakson alkamis- ja päättymispäivämäärät tai poliklinisessa tutkimuksessa tutkimuspäivät) tutkimus on suoritettu.

Tutkittavan henkilöllisyyden toteamistapa on ilmoitettava.

5.2.2. Esitiedot

Valviran päätöksestä ja liiteasiakirjoista ilmenevät tiedot

Lausunnon alussa todetaan ne syyt, joiden vuoksi Valvira on velvoittanut tutkittavan henkilön hankkimaan terveydentilaselvityksen. Lisäksi tutkittavan lääkärin on kuvattava muut Valviran päätöksestä ja sen liiteasiakirjoista ilmenevät, asian käsittelyn kannalta olennaiset tiedot.

Tutkittavalta itseltään saadut tiedot

Lausunnossa kuvataan riittävän laajasti fyysisten ja psyykkisten sairauksien anamnestiset tiedot unohtamatta mainita tutkittavan mahdollisesti käyttämää lääkitystä.

Tutkittavan antamat tiedot elämänvaiheistaan ja oloistaan kuvataan varsinkin niiltä osin, kuin ne täydentävät muualta saatuja tietoja tai poikkeavat niistä. Asiatietojen luettelemisen ohella on kiinnitettävä huomiota tutkittavan omiin kokemuksiin, käsityksiin ja tunteisiin sekä hänen ihmissuhteidensa laatuun ja keskeisiin ongelmiinsa ja niiden ratkaisuyrityksiin ja -keinoihin.

Tutkimuksen aikana hankitut selvitykset

Tietoja esitettäessä on mainittava tiedon lähde. Erityisen tarkasti on esitettävä selostus niistä tiedoista ja tietolähteistä, joita tutkimusta suorittavalla lääkärillä on käytössään tutkittavan ammatinharjoittamiseen liittyen.

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

Tiedossa olevat seikat tutkittavan kasvuoloista, elämänvaiheista, ihmisuhteista, sosiaalisesta sopeutumisesta, mahdollisesta päihteiden tai huumeiden käytöstä ja aikaisemmista mahdollisista rikoksista on kuvattava niiltä osin, kuin ne liittyvät tai niillä on vaikutusta ammatinharjoittamiseen.

5.2.3. Tutkimushavainnot

Somaattinen tutkimus

Tutkittavalle suoritetaan hänen terveydentilansa ja ammatillisen toimintakykynsä selvittämiseksi tarvittavat somaattiset tutkimukset. Somaattiset tutkimukset tehdään siinä laajuudessa kuin tutkittavan terveydentilan ja toimintakyvyn selvittäminen sitä kulloinkin edellyttää. Kaikkien tutkimusten tulokset selostetaan lausunnossa. Eryteisesti poikkeavien löydösten merkityksen arviointiin tulisi kiinnittää huomiota. Tarvittaessa mukaan liitetään erikoislääkärin, esim. sisätautilääkärin tai neurologin lausunnot tai kuvantamistutkimusten tai EEG-tutkimusten tuloksista annetut lausunnot.

Päihdesairauksissa ja orgaanisissa aivosairauksissa on kiinnitettävä erityistä huomiota somaattisten tutkimusten laajuuteen. Monissa tapauksissa tarvitaan asianmukaisella tavalla tutkittuja, toistetusti otettuja lääkeaine- ja huumausainetutkimuksia, joiden tulokset on yksityiskohtaisesti kuvattava. Tehdyt seulontatutkimukset on varmistettava ja varmistuksen tulos on kirjattava lausuntoon.

Havainnot tutkittavan psyykkisestä tilasta

Havainnot tutkittavan psyykkisestä tilasta kuvataan erikseen. Lausunnossa kuvataan muun muassa tutkittavan asennoituminen tutkimukseen ja sen suorittajiin. Lisäksi kuvataan tutkittavan olemukseen ja käyttäytymiseen sekä koettuihin ja mahdollisesti ilmeneviin psyykkisiin oireisiin ja psykiatriseen sairauteen viittaavat piirteet. Lausunnossa kuvataan myös tutkittavan sairautentuntoa, mielialaa, tunne-elämän häiriöitä, asenteita ja kognitiivisia toimintoja sekä hänen kykyään oivaltaa ongelmiaan ja asettua muiden ihmisten asemaan.

Potilasturvallisuusriskiä arvioitaessa on tärkeää kiinnittää huomiota aikaisempaan sairaushistoriaan ja sairautentuntoon sairauden pahenemisvaiheissa sekä tutkittavan kykyyn arvioida omia edellytyksiään tehdä työtään.

Lausunnossa kuvataan henkilökunnan hoitojakson aikana tekemät havainnot. Ne voivat koskea esimerkiksi tutkittavan yleistä selviytymistä ja käyttäytymistä erilaisissa tilanteissa sekä suhtautumista muihin potilaisiin ja omaisiin.

Tapauksissa, joissa tutkittavalla on esimerkiksi bentsodiatsepiinilääkitys ja joissa arvioinnin suorittaja pitää todennäköisenä, että se on vaikuttanut merkittäväällä tavalla tutkimustuloksiin, tämä tulisi nimenomaisesti mainita lausunnossa.

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

Psykologinen ja neuropsykologinen tutkimus

Psykologinen ja neuropsykologinen tutkimus on pääsääntöisesti aina suoritettava, kun epäillään mielenterveydenhäiriön, päihteiden käytön, neurologisen sairauden tai muun vastaavan syyn alentavan tutkittavan ammatillista toimintakykyä.

Psykologin lausunnossa on erityisesti arvioitava tutkittavan kykyä toimia terveydenhuollon ammattihenkilönä.

Valviralle annettavaan lausuntoon on sisällytettävä psykologin laatima yhteenveto tutkimuksen perusteella tehdyistä johtopäätöksistä. Lausunnossa kuvataan mahdollisimman selkeästi psykologin saama kuva tutkittavan keskeisistä ongelma-alueista ja persoonallisuudesta sekä mahdollisten löydösten vakavuudesta. Lausuntoon liitetään psykologin tai neuropsykologin lausunto kokonaisuudessaan.

5.2.4. Yhteenveto ja johtopäätökset

Yhteenvedossa esitetään aluksi tiivistetysti tutkimuksen aikana esiin tulleet keskeiset seikat: somaattiset ja psykiatriset taudinmääritykset ja muut deskriptiiviset psyykkisen rakenteen kuvaukset, lääkkeiden, päihteiden tai huumeiden käyttö, sairaudentunto, sairauden edellyttämät hoidot lääkityksineen, toimintakyvyn puutteet, työkyvyttömyys ja mahdollinen jatkohoidon tarve. Yhteenvedossa on esitettävä arvio tutkittavan sairauden, häiriön tai ongelman ennusteesta.

Seuraavaksi esitetään tiivistetysti lääketieteellisesti perustellut kannanotot olennaisiin kysymyksiin, erityisesti kannanotot siihen, miten todetut seikat vaikuttavat henkilön toimintaedellytyksiin ja kykyyn suoriutua terveydenhuollon ammattihenkilön tehtävistään itsenäisesti tai toisen terveydenhuollon ammattihenkilön ohjauksen ja valvonnan alaisena. Lisäksi esitetään arvio tutkittavan ammattitoiminnan mahdollisesti aiheuttamasta potilasturvallisuusriskistä. Tarvittaessa on esitettävä arvio siitä, minkä tasoista tehtävistä henkilö voi suoriutua potilasturvallisuutta vaarantamatta.

Tutkimuksen suorittava lääkäri esittää perustellun käsityksensä tutkittavan henkilön terveydentilasta sekä siitä, voiko tutkittava harjoittaa terveydenhuollon ammattitoimintaa aiheuttamatta potilasturvallisuusriskiä. Tutkivien lääkäreiden on otettava kantaa siihen, onko mahdollinen potilasturvallisuusriski pysyvä, tilapäinen tai ajoittain esiintyvä. Jos potilasturvallisuusriski liittyy tiettyihin erityisolosuhteisiin, kuten päivystystilanteisiin, tämä mainitaan erikseen.

Mikäli kysymyksessä on tutkijan käsityksen mukaan rajatapaus, jossa olisi mahdollista päätyä useampaan johtopäätökseen, esitetään eri vaihtoehdot perusteluineen.

Jos tutkittavan kieltäytymisen tai muun puutteellisen tiedon takia ei ole riittäviä edellytyksiä luotettavasti arvioida tutkittavan terveydentilaa tai hänen edellytyksiään toimia ammatissaan, tämä on todettava lausunnossa. Tällöin otetaan, mikäli mahdollista, kantaa jatkotutkimusten tarpeellisuuteen ja toteuttamistapaan.

Dnro 8045/06.00.00.05/2013

29.10.2013

Lausunnossa esitetään, tarvitseeko tutkittava jatkossa psykiatrista, päihdealan tai somaattista avo- tai sairaalahoitoa. Hoidon tarve perustellaan. Lausuntoon kirjataan myös mahdollisesti jo sovitut hoidon järjestelyt.

5.2.5. Allekirjoitus

Lausunto vahvistetaan ammattihenkilölain 23 §:n mukaisella vakuutuksella "minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan". Lausunto päivätään, allekirjoitetaan ja varustetaan nimen selvennyksellä sekä maininnalla tutkivan lääkärin erikoisalasta ja virka- asemasta.